

Un treball fonamental en la geografia de la població: *The hypothesis of the mobility transition* de Wilbur Zelinsky

Enric Mendizàbal i Riera

*Departament de Geografia
Universitat Autònoma de Barcelona*

L'interès per a l'estudi de la població i de les seves característiques demogràfiques (creixement, natalitat, mortalitat, migracions, estructura per sexe i edats...), socioeconòmiques (instrucció, activitat...) i geogràfiques (distribució espacial de la població i de les seves característiques demogràfiques, socials i econòmiques) és molt gran i és present en les activitats científiques des de fa molt temps. Hi ha diverses obres que mostren aquesta llarga història dels estudis de població, i a elles remeto,¹ ja que tot seguit es tracta de fer una breu presentació d'un dels treballs que ha generat més reflexions sobre les migracions, un dels temes centrals de la geografia de la població. I aquest treball no és cap altre que «The hypothesis of the mobility transition», escrit per Wilbur Zelinsky.

Peter Gould i Lluís Casassas van definir els conceptes de «geografia humana» i «geografia» de la següent manera: Peter Gould escriu que «després de tot,

---

¹ Un text clar és el de G. Poulalion (1984, p. 153-222), en el qual hi ha una història més o menys cronològica de la demografia i dels estudis de població. Bourgeois-Pichat (1978) fa una història dels estudis de població en relació a les altres activitats científiques: biologia, economia, sociologia... Amb quatre pàgines, D. Noin (1979, p. 13-17) centra aquests temes d'una manera molt clara. Finalment, M. Livi-Bacci (1990) fa una història de la població mundial carregada d'una erudició gairebé immillorable sobre les diverses opinions que ha provocat l'evolució de la població a les persones contemporànies dels fenòmens analitzats i a les persones que hi han reflexionat.

la geografia humana tracta dels éssers humans movent-se (entre altres coses) en l'espai geogràfic.² Per Lluís Casassas «la geografia és la ciència que estudia els moviments dels homes sobre la terra al llarg del temps».³

Com es pot llegir, ambdues definicions són gairebé idèntiques. Tota definició d'una activitat científica, com ara la geografia humana, corre el perill de no encertar la seva comesa; però pel que ara m'interessa reflexionar crec que dir que aquestes definicions de geografia són prou útils, ja que relacionen la mobilitat de les persones amb el territori.

En l'inici de l'article de Wilbur Zelinsky, aquest geògraf escriu que dins dels estudis de població només hi ha dos elements axiomàtics: la *teoria de la transició demogràfica* (que Zelinsky anomena en l'article citat «transició vital») i les *lleis de migració* enunciades per Ravenstein (1885, 1889). Però, evidentment, des de Ravenstein fins l'actualitat s'han fet diverses reflexions sobre l'estudi de les migracions. Els models teòrics més coneguts, a més de les «lleis» de Ravenstein, són els elaborats per G. K. Zipf (1946), E. S. Lee (1966), S. Stouffer (1940). De treballs clàssics que classifiquin les migracions podem citar el d'Edgar Kant (1953) i el de Max Sorre (1955). Wilbur Zelinsky fa un pas més enllà, i, tot classificant les migracions, contesta a la pregunta «per què *els moviments dels éssers humans sobre la terra?*». L'any 1971, Zelinsky va exposar un dels pocs esquemes teòrics en població en que donava un esquema evolutiu dels moviments de l'ésser humà sobre la terra que anomena *transició de la mobilitat*.

No farem pas aquí un resum d'aquest article, ja que per això és molt millor llegir l'excel·lent traducció que ha fet Montserrat Cuxart. Del que es tracta és de veure que en els manuals de geografia de la població més a l'ús escrits a partir de la publicació de l'article de Zelinsky, la hipòtesi de la transició de la mobilitat sempre està present,⁴ o que només nou anys més tard de la publicació d'aquest article, la *International Union for the Scientific Study of Population*, la principal agrupació mundial d'especialistes en demografia i estudis de població, considerés a Wilbur Zelinsky i el seu treball sobre la transició de la mobilitat com un dels temes centrals de discussió en relació a la transició demogràfica.⁵

És difícil classificar a Wilbur Zelinsky dins de la geografia. Possiblement, es podria dir que és un geògraf cultural amb una àmplia visió tant de la geografia com de la cultura: només cal veure algunes cites de Zelinsky en la bibliografia que segueix per adonar-nos de l'amplitud dels seus interessos, que inclouen tant la geografia de la població, la geografia cultural, la geografia històrica com reflexions epistemològiques molt provocadores.

Finalment, cal fixar-se en la finesa dels seus treballs: tant en l'article que apareix traduït en aquest número de *Treballs* com en el mapa que reproduïm de la seva *Introducció a la geografia de la població* es pot veure el coneixement i informació que té com perquè Catalunya (o el nord-est de la Península ibèrica) surti diferenciada de la resta d'Espanya.

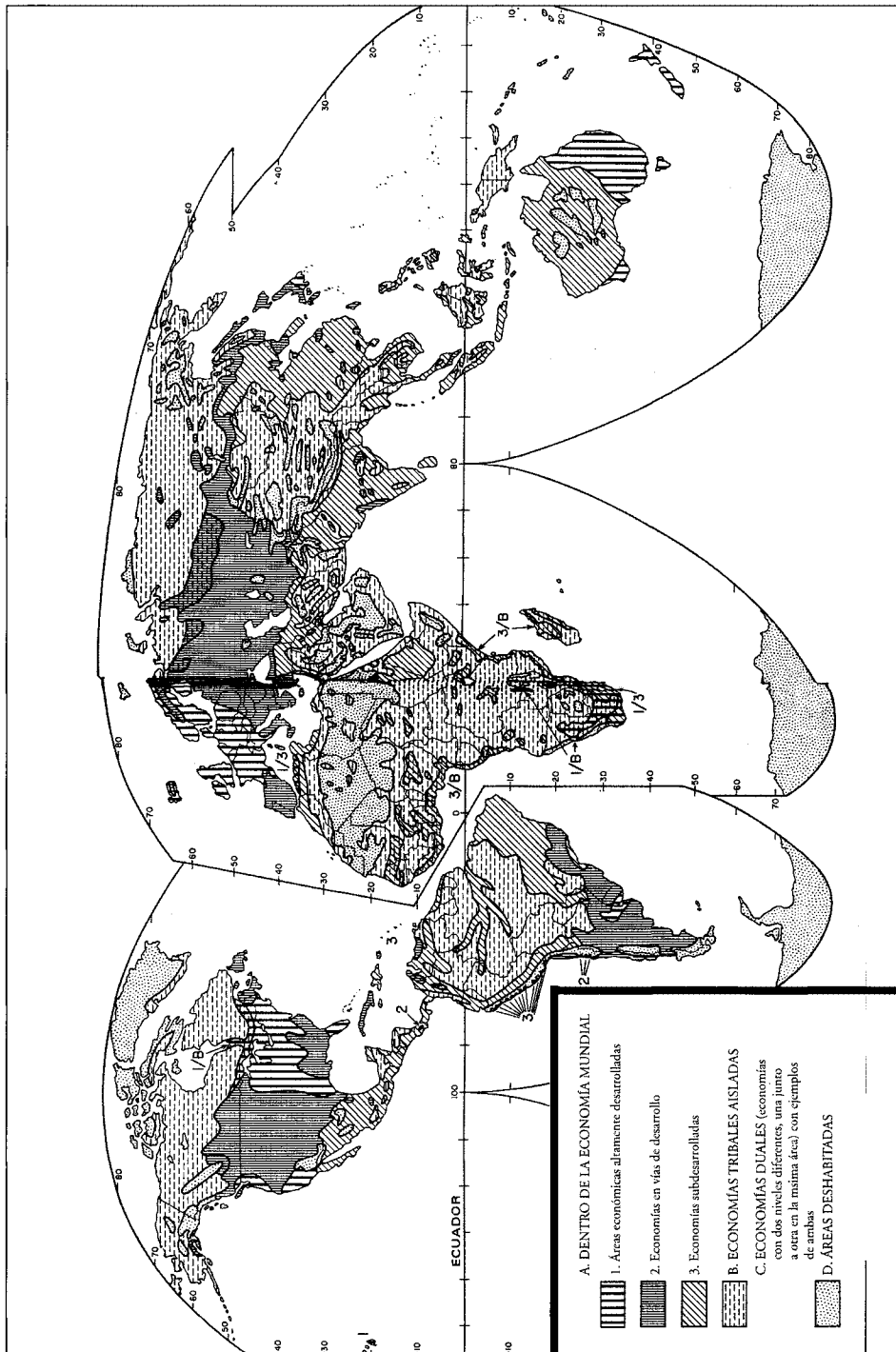
² Gould (1985, p. 116).

³ Casassas (1988, p. 43).

⁴ Per exemple, vegeu Gentileschi (1991), Noin (1979) o Puyol (1988).

⁵ Vegeu IUSSP (1979)

Mapa 1
Nivells de desenvolupament econòmic (vers 1955)

Font: W. Zelinsky (1971)

Bibliografia

- ARANGO, J. (1985) «Las «Leyes de las Migraciones» de E.G. Ravenstein, cien años después», *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, 32, pp. 7-26
- BOURGEOIS-PICHAT, J. (1978) *La demografía*, Barcelona, Ariel.
- CASASSAS, Ll. (1988) «L'organització territorial de Catalunya. El cas del Solsonès-Cardener», *Cardener*, 5, p. 35-54.
- GENTILESCHI, M.L. (1991) *Geografia della popolazione*, Roma, La Nuova Italia Scientifica.
- GOULD, P. (1985) *The geographer at work*, Londres, Routledge & Kegan Paul.
- INTERNATIONAL UNION FOR THE SCIENTIFIC STUDY OF POPULATION (1979) *Population science in the service of mankind* (Viena 1979), Lieja, IUSSP.
- KANT, E. (1962) «Classification and problems of migrations», a WAGNER, P.L. i MIKESELL, M.W., editors, *Readings in cultural Geography*, Chicago, University of Chicago Press.
- LEE, E.S. (1966) «A theory of migration», *Demography*, 3 (1), pp. 47-57.
- LIVI-BACCI, M. (1990) *Historia mínima de la población mundial*, Barcelona, Ariel.
- NOIN, D. (1979) *Géographie de la population*, París, Masson.
- POULALION, G. (1984) *La science de la population*, París, Litec.
- PUYOL, R. (1988) «La población», a PUYOL, R.; ESTÉBANEZ, J. i MÉNDEZ, R., *Geografía humana*, Madrid, Cátedra, pp. 51-239.
- RAVENSTEIN, E.G. (1885, 1889) «The Laws of Migration», *Journal of the Royal Statistical Society*, 48, pp. 167-227; 52, pp. 241-301.
- ROONEY, J.F.; ZELINSKY, W. i LOUDER, D.R. (1982) *This remarkable continent: an atlas of United States and Canadian society and cultures*, College Station, The Society for the North American Cultural Society.
- SORRE, M. (1955) *Les Migrations des peuples: essai sur la mobilité géographique*, París, Flammarion.
- STOUFFER, S.A. (1940) «Intervening Opportunities: a Theory Relating Mobility and Distance», *American Sociological Review*, 5, pp. 845-867.
- ZELINSKY, W. (1962) *A Bibliographic Guide to Population Geography*, Chicago, University of Chicago, Research Paper, núm. 80.
- ZELINSKY, W. (1971) *Introducción a la geografía de la población*, Barcelona, Vicens Vives.
- ZELINSKY, W. (1971) «The hypothesis of the mobility transition», *Geographical Review*, vol. 61, nº 2, p. 219-249.
- ZELINSKY, W. (1973) *The cultural geography of the United States*, Englewood Cliffs, N.J., Prentice-Hall.
- ZELINSKY, W. (1973) «Women in Geography: a Brief Factual Account», *Professional Geographer*, 25, pp. 101-106.

- ZELINSKY, W. (1975) «The demigod's dilemma», *Annals of the Association of American Geographers*, 65 (2), pp. 123-143.
- ZELINSKY, W., editor (1978) *Human Geography: coming of age*, Londres, Sage.
- ZELINSKY, W. (1979) «The Demographic Transition: Changing Patterns of Migration», a INTERNATIONAL UNION FOR THE SCIENTIFIC STUDY OF POPULATION, *Population science in the service of mankind (Vienna 1979)*, Lieja, IUSSP, pp. 165-188.
- ZELINSKY, W. (1988) *Nation into State: the shifting symbolic foundations of American Nationalism*, Chapel Hill, University of North Carolina Press.
- ZELINSKY, W. (1988) «Where every town is above average. Welcoming signs along America's highways», *Landscape*, 30 (1), pp. 1-10.
- ZELINSKY, W., KOSINSKY, L.A. i PROTHERO, R.M., editors (1970) *Geography and a crowding world. A Symposium on Population Pressures upon Physical and Social Resources in the Developing Lands*, Nova York, Oxford University Press.
- ZELINSKY, W., MONK, J. i HANSON, S. (1982) «Women and Geography: a Review and Prospectus», *Progress in Human Geography*, 6 (3), pp. 317-366.
- ZELINSKY, W. i WILLIAMS, C.H. (1988) «The mapping of language in North America and the British Isles», *Progress in Human Geography*, 12 (3), pp. 337-368.
- ZIPF, G. (1946) «The P1P2/D Hypothesis: On the Intercity Movement of Persons», *American Sociological review*, 11, pp. 677-686.
- Es pot trobar informació sobre les principals recerques de Wilbur Zelinsky a la pàgina web del Departament de Geografia de la Universitat de Pennsylvania: www.geog.psu.edu